

loopt er mee te hang over nieuwe muziek gezet" is, en van crisis er in de hoognoedige verbijstering heen

vel toe, zijn hand rekken. Ook zijn in het individuele individuele vonzelt daarom graag rechter; dit spel belte, op behoortbankje.

an kerkmensen. toen hij als geel land van den aal in Babel. De het oord der bal-

die gedeporteerze ballingen. En was niet het minst wist, waar het Jeruzalem, waar en waar nog de gelmatigen eere-, of althans daar eest der profetie rd was met zijn

uigd, dat de kerk is dus in Babel toch kerk? Maar eggen onder het kerkbesef, m.a.w., van Jahwe's conde spreekwoorden a slag vóór. Wou swet aanleggen?

et spotticht der een fatalistisch sme levert immers 's aan de geuni-rechts en links? rzocht en daarna wil convoceeren ls-appel op leders ter zake van de nationaal-kerket de cantines der otliedje bij voor-

iven gegeten, stroef geworden.

g. Kunnen wij 't oet ik juist boete le cantine blijven e cantine uit naar ligt allemaal aan zoo'n deplorablee an te doen door

nuleeren de critici man verantwoordpunt. Ze bediepostersche landen te eten: ze zijn zure druiven heeft it van den eter: de Natuurlijk worden elke zure druiven stroef. Daarom is der, wanneer het e vaders, die zich ngen. Maar bij de an de stroeve tan-l.w.z. het huidige et: zij hebben niet et volk in het on-en, dat waren b.v. Manasse; en dat zegd (15: 4, vgl. Rel. 1915, 454). zal het heeten: ebben, zijn er niet echtigheden. ret van Mozes? Ik sdaad der vaderen t derde, ja vierde

lid dergenen die Mij haten? En sluit het spreken van erfschuld en erfsmet ook niet diezelfde gedachte in? Is alle dogma van erfzonde niet aldus in formule te brengen: ons aller vader Adam heeft in Edens hof zure druiven gegeten, en de tanden van al zijn kinderen, in Samaria, in Jeruzalem, aan het Kebab-kanaal, of waar ook ter wereld, zijn stroef geworden. Laat Ezechiël niet aanporren tot het accepteren van zijn monitum tot erkenning van aller individuele verantwoordelijkheid. David laat om Sauls zonde zeven galgen voor zeven van Sauls kinderen oprichten, en Jahwe wordt zóó „den lande verboden". Maar het volk is bij dit alles verbeterd. Het vindt zoo'n godsbestel maar matig. Het acht het onbillijk en onrechtvaardig. Het geeft zijn spreekwoord, zijn spotticht dan ook telkens weer in herdruk. Niet alleen Ezechiël, ook Jeremia (31:29) krijgt het aan te hooren.

Maar de gerechtigheid en de waarheid Gods komen tegen dit spotticht nu toornen. Meent gij, dat uw God mechanisch de kinderen straft om de ouders? En niet met de ouders? Dat dus de straf een niet zelf schuldige in het stof werpt?

Maar dan ziet gij, ellendelingen, verkeerd. Dan ligt het „dekse" op uw gelaat bij het lezen van Gods Testament, waar het spreekt over Adam, Saul, Manasse, u zelf. Trouwens, gij tart Gods gericht. Een ander van uw satirieke liedjes rede-neert een heel anderen kant uit, wanneer het (12:22) daarin heet: „veel dagen gaan voorbij en geen gezicht komt uit"; of in vrije bewerking:

De dagen, jaren, gaan maar voort,
en elk gezicht blijkt slechts een woord.¹⁾

Gij, ballingen, wilt daarmee zeggen, wat eeuwen later Petrus' tweede brief de spotters van de „laatste dagen" zal hooren uitroepen: de profeten verklaren wel, dat zij in hun „gezichten", visioenen van Godswege allerlei aanstaande oordeelen en rampen te zien krijgen, om die aan het volk weer voor te houden, maar — er gebeurt immers niets! Alles blijft bij het oude! Maar daarmee stompt gij zelf de spits van uw andere spotticht af. Als er niets vreeselijks meer te wachten is na de ramp, die u in ballingschap bracht, welnu, dan valt het nogal mee met die stroeve tanden: hoeveel duizenden joden, juist onder die hekelichters, zullen straks de kans krijgen om terug te keeren naar het land der vaderen, maar liever blijven waar ze zijn? En ook verraadt gij door de twee liedjes te combineren één van beide: of dat gij niet meent wat ge verwijtend tot hun God durft zeggen, of dat gij in dwazen hoogmoed u zelf honderdmaal beter acht dan uw vaderen. Indien gij gelooft, dat ook gij wel onrijpe druiven eet, ontkent ge toch bij voorbaat, dat uw kinderen straks stroeve tanden zullen krijgen: na u komt er geen zondvloed meer. Maar dan is uw spreekwoord door u zelf belachelijk gemaakt. Omgekeerd: indien gij wel blijft vasthouden aan uw verwijt, dat God onrechtvaardig straft, en kinderen straft zóó maar om de ouders, en niet om hun eigen kwaad, dan ligt in uw bewering, dat er niets vreeselijks meer te wachten staat, de hoogmoedige waan uitgesproken, dat het eten van zure druiven alleen bij uw vaderen plaats vond, dat gij zelf zoo slecht niet zijt, dat met u de zonden een einde neemt. Gij ontkent dan, dat de ergste straf voor de zonde het zondigen zelf is! En toch is zij de zwaarste straf. Wat is zwaarder straf dan geestelijke verlaten? Dan het stroef worden van de tanden van den inwendigen mensch?

Nu wordt het ónze beurt, wij hebben niet alleen Jeremia, en Ezechiël, doch ook Petrus' brief gelezen. Wij, die twee Testamenten ontvingen. Wij, op wie de einden der eeuwen gekomen zijn.

De beurt is aan ons.
Allereerst om beter te denken.
Dan — om beter te handelen.

Om beter te denken.

Want wat Adam in Eden's hof betreft: er is in de leer der erfzonde een dubbele denklijn ons te volgen gegeven. Eenerzijds de lijn, die ons schuldig stelt, en aansprakelijk, voor wat Adam als bonds-hoofd misdreef. Anderzijds de lijn, die ons voorhoudt, dat wij ook zelf in Adams lendenen gezondigd hebben, hoe dan ook. Wij hebben Rom. 5 en Ezechiël 18 naast elkaar te laten staan. Geen straffen treffen de kinderen bloot om de ouders, doch altijd met de ouders. Sauls zonen hadden een welgevallen aan Sauls kwaad, ook zij. De ballingen van Ezechiël waren niets beter dan hun vaderen.

¹⁾ Eerste vertaling van Noordtjij, tweede van Troelstra.

Maar er is ook een kind van Jerobeam: de vader deed Israël zondigen, maar in zijn kind was iets goeds voor den Heere gevonden. Korach is met de zijnen levend door den afgrond opgeslokt. Maar de „kinderen van Korach" doen nog het Israël van den nieuwen dag psalmen zingen, liederen van het eeuwig heil; ze zagen wachters van het heilgdom uit hun gelederen recruteeren. Daarom zegt de Heere ook door Ezechiël dat alle zielen van Hem zijn: die van de vaders, en ook die van de kinderen. Elke mensch is met onlosmakelijke banden aan het voorgelacht verbonden. En toch is ook weer elke mensch een nieuw begin. Een maaksel van God, een maaksel in zich zelf. En geen enkele erfelijkheidswet heeft ooit den mensch bepaald tot in den laatste grond van zijn bestaan. Er is niet één, die niet door geloof, en dus door genade, kan opstaan en tot zijn Vader gaan, en van den eersten Adam tot den tweeden worden heengeleid. Gods genade staat niet machteloos gebonden voor erfelijke belasting. Gods straf evenmin.

Maar beter denken leidt ook ons tot beter handelen.

Ook wij hadden vaderen die zure druiven aten. En onze tanden zijn zeer stroef, — na dezen harden oorlog. Zie nu de massa. Heeft ze geleerd? Pakt ieder aan? Steekt ieder zelf de handen uit de mouw? Is het hem een lust, van het saboteeren over te schakelen tot het plichtsgetrouwe handelen?

Vragen als deze behoeven geen antwoord — helaas. De jongere intellectuelen krijgen straks hun na-oorlogsche filosofie: noodlot, défaitisme, massa-suggestie, lijdelijk toezien zijn de voor-naamste thema's. De arbeiders schuilen achter de massa, achter de omstandigheden, achter de prominenten van gister en van vandaag, achter het onafwendbare verloop der dingen. Hitler heeft de schuld, en Goering, en de Quislings. En straks weer de conferentie-gangers van San Francisco. Er is niets aan te doen: zooals de ouden zongen, piepen de jongen; wij staan, ook met onze machteloosheid, op de schouders van ons voorgelacht. Zoo maken we ons wijs. Onze onmacht verklaren we uit den chaos, dien de voorgaande generatie

heeft aangericht. En onze onmacht vertroetelen we — ze wordt ons jaren lang geldig excuus.

Maar zóó zegt de Heere: dat spreekwoord zal Ik u afleeren. Door gericht, dat de tanden stroef maakt bij den eter, en zijn gebit, het zijne, openlijk ontbloot. Het nieuwe gericht. Het eene wee is weggegaan, zie, het tweede komt met haast. Het pakt de delinquenten zelf bij de ongewassen kraag. Maar ook door genade zal de Heere dat spreekwoord ons afleeren. Door de genade, die uit de gulzigste eters van de zuurste druiven ook weer menschen schept met gaaf gebit. En uit hun kinderen desgelijks. Verbondswraak en verbondszegen, die de individuele aansprakelijkheid in haar praktische loochening of belijdenis weet te markeren, ze hooren bij elkaar. Juist onder het Nieuwe Verbond.

Want de wet der tien geboden zegt wel, dat God de zonde der vaderen bezoekt aan de kinderen, in het derde en vierde lid dergenen, die Hem, al zijn ze bondsleden, haten. Maar toch spreekt die wet tot den Israëlietischen man in den tweeden persoon enkelvoud: jij bent die man! Geen ik-zij-relatie, doch de Ik-gij-relatie poneert die wet. En vooral — dat woord van daareven over dat derde en vierde lid wil geen oogenblik gescheiden worden van dat andere, dat er dadelijk op volgt: maar Ik doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden.

Aan het werk daarom! Den principieelen opbouw. Den opbouw in de kerk. En in het volk. Geen regeering, en geen synode, die zure druiven at, kan onze stroeve tanden excuseeren, ook niet in een poging om in eindeloos revisionisme ons los te maken van de oogenblikkelijke verantwoordelijkheid. Een ieder make zich vrij van individuele zonden.

Want vóór ons staat die Eéne, die al zijn tanden stroef liet worden om onze zede van zure druiven grissen voor zijn God te verzoenen. Hij rekent ons zijn verdienste toe: doch de rechtvaardigmaking, die ons ontslaat van de schuld der kwade en dwaze zelfverzorging, in 't eten van verboden vruchten, zij wordt ons deel slechts in den tijd, in onzen tijd, door strikt individueel geloof.

K. S.

KERKELUK LEVEN

DE DOLEANTIE MOREEL VEROORDEELD

Op één van zijn „voorlichtings"-avonden in Februari j.l. te Zuidhorn, deed Ds v. d. Zanden wel een zeer merkwaardige uittaling over de leidlieden der doleantie.

Door ondergeteekende werd hem een vraag gesteld over de frappante tegenstrijdigheid inzake den uitleg van art. 31 der Kerkordening vijftig jaar geleden en de exegese van dit artikel die we nu van synodale zijde ontvangen. Immers aangaande het tweede lid van art. 31, tenzij dat het bewezen worde te strijden..... zegt Prof. Rutgers in „Rechtsbevoegdheid etc." pag. 34: „Ons dunkt dat de uitdrukking niets anders kan beteekenen dan dit: men is gebonden (n.l. aan besluiten van Kerkelijke vergaderingen) tenzij men voor zichzelf iets bewezen acht....." met die uitleg hebben Prof. Rutgers en Dr A. Kuyper in de doleantiestrijd gestaan.

Nu echter worden de Kerkeraden van Kampen en Mussel, die zich richten naar precies dezelfde exegese, respectievelijk geschorst en gewelgd op de classis.

Dr van der Zanden antwoordde in dezen geest: „Zeker zal men wel een theoloog kunnen aanhalen uit de geschiedenis, die iets dergelijks gezegd heeft. Maar al haalt men ook honderd theologen aan, ik zeg maar: Synodalesluiten moeten worden gehoorzaamd. Men kan bezwaren indienen maar zoolang die besluiten er nog liggen, moeten ze toch, ook door de bezwaarden, worden gehoorzaamd, want anders wordt het een chaos....."

Op de interruptie van ondergeteekende: „werd het dan ook een chaos in den tijd van Rutgers en Kuyper, toen die uitleg de heerschende opinie in de Kerken was?" antwoordde Ds v. d. Zanden, dat men niet te veel nadruk moet leggen op wat Kuyper en Rutgers zeiden in den tijd, dat ze de doleantie begonnen. Ze wilden toen uit dat massale, oude verband, een nieuw verband vormen en dan was het vanzelfsprekend, dat ze daarom den nadruk legden op de zelfstandigheid van de plaatselijke Kerken en van de afzonderlijke persoon, maar in een gevestigd verband kan men daar niets mee aanvangen.....

Het „heil" der Kerken is hier wel heel vlak tot norm van kerkelijk handelen verklaard, en zelfs voor een smet op den naam van vroegere Gereformeerde leidlieden deinst men dan niet terug!

H. J. DE VRIES.

GELEERDE HEEREN?

Volgens „Trouw" (Zwolle), 14 Juni '45, heeft Ds F. Slomp van Heemst te Ommen de jeugd opgewekt, „zich niet door de kerkelijke troebelen te laten beïnvloeden, maar in een gezindheid een beschamend voorbeeld te zijn voor de

geleerde heeren die hun tijd besteden met het bestrijden van elkaar".

Het verslag kan natuurlijk onjuist zijn. Is evenwel de weergave juist, dan lijkt me deze voorlichting verduisterend. Geleerde-heeren-kwesties? Ik dacht, dat op kerkelijke vergaderingen, waartoe volstrekt ongeleerde mannen behooren, ieder met een eigen stem tot bepaalde mannen zeiden: gij wordt geschorst, d.w.z. gij moet maar bakker of slager worden, inplaats van Gods Woord met Ds Slomp uit te dragen. En tot kandidaten desgelijks.

Als Ds Slomp dat schorsen nu een dwaasheid vindt, dan moet hij dat maar ronduit zeggen. En positie kiezen. Doch hij moet niet de jeugd verhinderen, „met het oordeel des onderscheids de krijgslisten en de invasieplannen van de vijandelijke machten te onderkennen". Want kerkelijke rechtspraak-in-Gods-Naam bagateliseeren, dat is de kerk de oogen sluiten voor den hoogen ernst van haar handelingen. Dit nu is net precies de ergste „krijgslist" van den Booze.

Zijn die tientallen geschorste ouderlingen nu ook allemaal geleerde twistzoekers?

Op het midden in de zee opgespoten eilandje van autarkie!
K. S.

EEN ZUIVER GELUID

Wij ontvingen en lazen met grooten dank volgend afschrift van een schrijven van Ds F. A. den Boeft, gericht aan den Kerkeraad der „Gereformeerde Kerk van Kralingen". Tot recht verstand diene, dat Ds den Boeft pas teruggekeerd is uit deutsche krijgsgevangenschap. In het verpolitieke kerkelijk Rotterdam bracht hij, nauwelijks thuis, gelukkig aanstonds een geestelijk geluid. Aldus:

Rotterdam, 28 Mei 1945.

Waarde Heeren en Broeders,

Het doet mij zeer leed, dat ik de kerk, die ik in Januari 1944 verlaten heb, gedeeld heb teruggevonden, een leed, dat des te dieper is, wijl de scheur gekomen is in een tijd, die om de grootst mogelijke eenheid vraagt, een eenheid die niet gebroken mocht worden dan om de meest ernstige redenen.

De broeders kunnen niet bevroeden, welk een ellende en nood de kerkelijke twist in Holland onder de krijgsgevangenen en gedeporteerden naar Duitsland heeft te weeggebracht. Deze twist heeft meer dan één van de kerk vervreemd. Het is mij onbegrijpelijk, hoe de Synode door haar besluiten en de binding daaraan de eenheid van het lichaam van Christus heeft kunnen scheuren en hoe de broeders van den kerkeraad van Kralingen aan die scheuring hebben kunnen en willen meewerken door zich te conformeren aan deze heillooze besluiten der Synode.

Ik wensch een kerk, waarin evenals bij mijn vertrek voor allen gelijkelijk een plaats is, die er plaats in hadden, voordat ik heenging. Het is dan ook daarom dat ik mij